

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2637 S. Lawndale av.
Office of publication: 2637 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XII.

Cena lista je \$4.00

Entered as second-class matter January 29, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., ponedeljek, 13. januarja (Jan. 13) 1919.

Subscription \$4.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 10

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

WILSON VPOŠTEVA ZAHTEVE JUGOSLOVANOV.

Amerika je proti italijanski kontroli Jadrana. Italija bo zavarovana z internacionalizacijo gotovih postojank. Italijanski terorizem v Dalmaciji in drugod. Prva seja konference.

Paris, 13. jan. — Mirovna konferenca je bila aktuelno odprta včeraj popoldne, ko se je vrila formalna seja zastopnikov Amerike, Anglije, Francije in Italije. Lansing je po seji povedal poročalec, da se je govorilo o zahtevah premirja in o formalni proceduri formalne konference vseh delegatov.

Washington, 12. jan. — Tukajšnji jugoslovanski zastopniki so prejeli poročilo ministra zunanjih zadev v Belgradu o terorizmu italijanskih militarističnih oblastnikov v okupiranih pokrajinah.

Poročilo se glasi, da so italijanski kavaljeristi oropali enajst privatnih hiš v Peplje (spaćeno krajevno ime), Dalmacija. Mnogo srbohrvaških državljanskih vojakov so deportirali iz mesta. Italijanski vojakovi so dalje vlomili v ondoto pravoslavno srbsko cerkev in vrgli domaćo zastavo z zvoni. V Belgradu so Srbi in Hrvatje izpostavljali vsakovrstnemu terorizmu od strani italijanskih vojakov. Italijani pretepačo domaćine in pljujejo v obraz. Skoraj vsi srbohrvaški duhovniki in učitelji Dalmaciji so v zaporu.

(Iz tega poročila je lahko sklepati, kaj počenjajo Italijani tuji in v Trstu, na Gorškem in v okupiranem delu Notranjskega.)

Jugoslovanske zahteve se vpoštevajo.

Paris, 12. jan. — (Zastopnik "Associated Pressa" javlja sledeče:)

"Razume se, da je g. Wilson informiral Orlando o svojem stališču glede italijanskih aspiracij na vzhodni strani Jadrana. Lahko se reče, da Wilson odobrava le del italijanskih zahtev. On je proti temu, da bi Italija dobila kontrolo nad Jadranskim morjem, je pa za to, da se Italija zavaruje proti morebitnim napadom od vzhodne strani. Jugoslovanske zahteve se živo vpoštevajo."

Paris. — "Gaulois" poroča, da bo predsednik Wilson dosegel sporazum s predstavniki entente glede na temeljna mirovna vprašanja predno se vrne v Ameriko. Ta vprašanja se tičejo nove meje med Francijo in Nemčijo, meje med Italijo in Jugoslavijo ter vojne odškodnine.

Govori se, da se je Wilson odločil, koliko bo podpiral Italijo in je o tem še informiral ministrskega predsednika Orlando. Wilson menda ne nasprotuje glavnim točkam italijanskih zahtev za osemle, o katerim ni dvoma, da je italijansko, ampak obenem on pripozna teritorialne aspiracije Jugoslovanov.

Predsednik Wilson je proti temu, da bi Italija kontrolirala Jadransko morje, a obenem je pri volji zagotoviti Italijane s projektom internacionalizacije, da ne bo za nje militaristične nevarnosti od vzhodne strani.

Iz Londona poročajo, da je vprašanje na morju rešeno že v dobri meri. Špansko-maročensko vprašanje je tudi zadovoljivo rešeno med Anglijo in Francijo.

Pravice narodnih manjšin.

Paris. — Wilson je posvetil veliko pozornost problemu varstva narodnostnih manjšin. Meje bodočih novih držav bodo naravno odrezale razne narodne manjšine, ki so tako pomembne za narodni večinami, da jih je nemogoče lo-

GENERALNI PRAVDNIK JE RESIGNIRAL.

Washington, 13. jan. — Generalni pravdnik Thos. W. Gregory je naznanil svojo resignacijo, ki stopi v veljavo 4. marca. Wilson je sprejel resignacijo. Gregory pravi, da zapušča službo iz zdravstvenih razlogov.

FRANCIJA ZAVRGLA PREMIIRJE Z RUSIJO.

Pichon je izjavil, da je Anglija predložila kompromis z Rusijo, toda Francija se ne ozira.

UMIKANJE NA RUSKI FRONTI.

Washington, 13. jan. — Pomožni državni tajnik Polk je včeraj potrdil poročilo iz Pariza, da je ameriška vlada prejela predlog Anglije za skupno sugestijo ruskim strankam, da se naj pomirijo in pošljejo delegate v Pariz.

Paris, 12. jan. — Zunanji minister Pichon je včeraj razkril, da je francoska vlada zavrgla predlog angleške vlade, ki je svetovala, da se pošlje nota sovjetski vladi in ostalim "vladam" v Rusiji s pozivom, da se pomirijo in pošljejo delegate na mirovno konferenco. Pichon je dejal, da bi ta korak pomenil pripoznanje "kriminalne boljševiške vlade", česar pa ne bo Francija nikdar storila. Pichonovo poročilo se glasi:

Dne 5. januarja 1919 je angleška vlada po svojem poslaniku stavila predlog, da zavezniški pošljejo noto sovjetski vladi v Moskvo. Kolčakovski vladi v Omsku, generalu Denikinju v Ekaterinodaru, Nikolaju Čajkovskemu v Arhangelsku in vladam ostalih ruskih narodnosti z vabilom, da naj prenehajo z bojevanjem, sklenejo premirje in poskušajo doseči mir med seboj in s sosednjimi državami. Ako se to zgodi, tedaj naj vse ruske republike s sovjetsko vred pošljejo delegate v Pariz, ki bodo imeli sedež na mirovnem kongresu. Enak predlog je Anglija poslala v Rim, Washington in Tokio. Čeprav cenimo motive, ki so privedli Anglijo do predloga, ne more francoska vlada odobriti tega koraka."

Topniška bitka v severni Rusiji; zavezniški so se zopet umaknili.

Arhangelsk, Rusija, 10. jan. — Na fronti ob reki Onegi so ameriške in zavezniške čete izpostavljene ljutemu topniškemu ognju boljševikov. Zavezniški so se umaknili kakih osem milj v ozadje v svtho, da dobe vojaki boljša in gorkejša stanovanja. Silni mrz je nekoliko popustil, toda sneži neprenehoma.

Najnovejša informacije iz ust boljševiških vjetrovnikov so razkrile, da imajo Američani in zavezniški pred seboj dobro organizirano sovjetsko armado, katere ne vodi vojni nemški častniki, kakor se je domnevalo, temveč ruski in letski. Glavni stan severne ruske armade je v Volodgu in vrhovni poveljnik je general Gittis. Med zavezniški na severu in Čehoslovaki v zapadni Sibiriji imajo boljševiki armado 8000 mož.

Štrajk v New Yorku končan.

New York, 12. jan. — S. J. Condon, tajnik mornarske organizacije, javlja, da so se stavkajoči mornarski delavci, ki so zadnje tri dni ustavili delo v newyorškem pristanišču, odzvali pozivu predsednika Wilsona in glasovali, da se vrnejo na delo čimprej mogoče. Wilson je brzojavno pozval delavce, da naj končajo stavko in prepuste svoje zahteve razsodišču.

BANČNI ROPARJI ODNESLI \$30.000.

Madison, Wis. — Roparji so obkralili banko in Hoffmannov milijonarja v Middletonu. Na banki so ukradli \$30.000. Izpraznili so vse predale v varnostni shrambi.

ČEZ TISOČ MRTVIH V BERLINU; CIVILNA VOJNA SE NADALJUJE.

Spartakovci so izgubili bitko v Berlinu, toda revolta se širi po drugih mestih.

LIEBKNECHT NI MRTEV.

London, 13. jan. — Po vesteh iz Kodanja se nadaljuje civilna vojna v Berlinu. Karl Radek, zastopnik boljševiške Rusije, je apeliral na spartakovce, da se naj ne podajo. Spartakovec, ki so jih porazile Hindenburgove čete v Berlinu, so prenesli civilno vojno na deželo in v druga mesta. Polozaj je še vedno kritičen.

Paris, 13. jan. — Havasovi agenturi se poroča iz Berlina, da je poročilo o smrti Liebknechta neresnično. Spartakovec, ki so jih porazile Hindenburgove čete v Berlinu, so prenesli civilno vojno na deželo in v druga mesta. Polozaj je še vedno kritičen.

London, 12. jan. — Zadnja poročila iz Berlina se glase, da so spartakovci docela poraženi. Delavci v municijskih tovarnah so izrekli željo, da mora biti konec krvavitve.

London, 12. jan. — Brzojavka iz Berlina sporoča, da so vladne čete reokupirale postajo šlezke železnice v soboto popoldne po ljuiti bitki, v kateri je bilo ubitih več sto spartakovcev. Bitka se nadaljuje na drugih krajih mesta in prizori na ulicah so naravnost strašni; na kupe mrličev leži nepobranih. Boji v okrožju velikih časopisov so trajali več ur. 80 mož je bilo tamkaj ubitih in mnogo več ranjenih. Ulica Unter den Linden je v rokah Ebertovih čet, toda Brandenburgska Vrata so še v posesti Liebknechtovih mož.

Vladne čete so včeraj okupirale tudi Thiergarten, kjer so imeli spartakovec strelske järke in barikade. V petek ponoči je bilo v Berlinu pet separatnih bitk. Najhujši boji so bili na trgu pred kancelarjevo palačo, katero so spartakovec naskočili večkrat ali brez uspeha. Pri zadnjem ponesrečenem napadu so imeli 20 mrtvih in več kot 40 ranjenih.

Petkovo nepotrjeno poročilo o smrti drja. Karla Liebknechta je bilo ponovljeno v soboto v depeši, ki jo je prejela "Evening News". Depesha pravi, da je bil Liebknecht ubit v četrtek ponoči, ko je vodil četo spartakovcev pri obrambi postojla, v katerem se tiska "Berliner Tageblatt". Vladne čete so napadle poslopje in Liebknechta je zadela krogla iz stroje puške v glavo. Poznejša poročila iz Berlina ne omenjajo Liebknechtove smrti.

Medtem pa, ko poročila naznanjajo poraz spartakovcev v Berlinu, se nadaljuje vesti o razširjanju spartakove revolucionije širom Nemčije. Kevavi boji so izbruhnili v Dueseldorfu ob Reni, Augsburgu, Stuttgartu, Hamburgu in Drazdanih. V Monakovem se ponavljajo pogubni izgredi.

V Dueseldorfu so spartakovec gospodarji položaja in mnogo oseb je bilo aretiranih; 150 kapitalistov in uradnikov starega režima je pobegnilo iz mesta čez mejo v Belgijo. V Muensterju so rebeli odprli mestne ječe in izpustili 170 jetnikov. Premogokopi in lokalni časopisi v okolišču Raira so v rokah stavkajočih premogarjev, ki so se pridružili spartakovcem.

Delavsko-vojaški svet v Lipsku je poslal Ebertovi vladi ultimatum, da mora resignirati.

Hujši boji kot v Petrogradu.

Berlin, 12. jan. (Universal Cable). — Vladne čete so reokupirale vse železniške postaje razen ene. Podzemeljska železnica posluje. Štrajk se nadaljuje. Del mesta je brez pitne vode in razsvetljave. Spartakovec se še drže v nekaterih poslopjih. Iz hotela Exelsior streljajo na kolidvor Anhalt, ki je najvažnejši v mestu. Poslopje (Dolje na 3. str., 1. kol.)

POLJSKI VODJA PADEREW- SKI OBSTRELJEN.

London, 13. jan. — Ignac Jan Paderewski, vodja poljske klerikalne stranke, je bil po poročilu z Dunaja obstreljen v sobi svojega hotela v Varsavi. Upajo, da okreva. Poljski boljševiki so obdolžili napada in več oseb je bilo aretiranih.

VOJAŠKA DIKTATURA V ARGENTINIJI.

Vladne čete in bela garda v boju z delavci; stavka je ustavljena, toda izgredi se nadaljujejo.

250 MRTVIH IN 700 RANJENIH

Buenos Aires, 13. jan. — Dosedanje življenske izgube v argentinski civilni vojni so 250 mrtvih in 700 ranjenih. Več kot 200 oseb je bilo aretiranih. Izgredi se nadaljujejo.

Buenos Aires, 12. jan. — Stavkovni odbor delavske zveze je v soboto popoldne konferiral s predsednikom republike Irigoyenom in je sklenil končati generalno stavko. Kljub temu se pa nadaljujejo krvavi boji med delavci in vladnimi četami ter meščansko belo gardo.

Pri ponovnem napadu na glavno pošto in Vasenove tovarne je bilo ubitih dvajset oseb in 60 ranjenih. Uslužbeni tukajšnje Armourjeve klavnice so se pridružili stavki in napadli mesnice in predmestju Avelandea. Klavničarji so se utrdili s strelskimi jarki.

Buenos Aires, Arg. — General Delepiane, poveljnik protidelavskih čet, je prevzel v petek vlado argentinske republike v svoje roke. Vojška diktatura je zamenjala predsednikovo civilno vlado ob čemu ljute bitke, ki je divjala na ulicah glavnega mesta. Delepiane ima na razpolago 4000 regularnih vojakov in policistov; poleg tega je radikalna stranka organizirala belo gardo iz civilistov in pomorščakov, ki šteje okrog 10.000 mož.

Ob enajstih ponoči so se divjali boji na ulicah. Najhujši spopadi so bili pred glavno pošto in poslopjem poljskega stana, katerega so naskočili štrajkarji. Na stotine oseb je bilo ubitih in ranjenih.

Delavska federacija je sklenila nadaljevati generalno stavko za nedoločen čas. Delavski odbor je naročil delavcem, da se naj upirajo z vsemi silami diktatorju Delepianu in njegovim četam. Štrajkarji so poskušali okupirati občinsko klavnico, da zapro založne mesa, toda vladna kavalarija je odbila prvi napad.

Ob treh popoldne je vodstvo železnice naznanilo, da počivajo železnice v vsej republiki. Edini časopis, ki je včeraj izšel v Buenos Airesu, je "La Vanguardia", socialistični list. Vse druge časopise so štrajkarji sežgali kakor hitro so se pokazali na ulici.

Buržoazni listi poročajo, da je štrajk posledica revolucionarne boljševiške agitacije, ki je v trgu že več mesecev. V Buenos Airesu je vse polno agitatorjev; ki se vozijo v avtomobilih z rdečimi zastavicami po ulicah.

OBTOŽBA ČRTANA PROTI SOCIALISTOM.

New York City, N. Y. — Obtožnica proti petim uradnikom socialističnega leposlovnega lista "The Masses" je črtana, ki so bili obtoženi, da so s članki in spisi kršili zakon proti špijonaziji. Črtanje obtožnice se je izvršilo na predlog justniške tajnika.

TRI TONE POSUŠENEGA MLEKA POJDEJO V ITALIJO.

New York, N. Y. — Ameriška dobrotvorna družba bo s pomočjo "Rdečega križa" odpotala dne 15. januarja tri tone posušenega mleka v Italijo.

NEZNANI UZMOVICI VZELI BONDE SVOBODE V VREDNOSTI \$250,000

V So. Bendu je zmanjkalo 25 zadolžnic po \$10,000, kuponi so vredni \$212.50.

UGANKA ZA DETEKTIVE.

Chicago, Ill. — Največja uganka za detektive in poštne nadzornike je vprašanje, kam je izginilo za \$250,000 zadolžnic, ki so bile poslano iz Detroita Studebaker kompaniji v South Bendu. Zvezni bančni uradniki in kompanijski uradniki, ki so izgubili zadolžnice, pravijo, da ne poslušajo vseh sredstev, da doženejo, kam so prešle zadolžnice.

Serijske številke so bile sporočene križem Združenih držav. Pet in dvajset zadolžnic je po \$10,000. Priporočili so, da pregledajo povsod zadolžnice, glaseče se na tako visoko vsoto, preden jih izmenjajo. Kupon vsake zadolžnice je vreden \$212.50.

Bančnim in vladnim uradnikom je cela stvar zagotona. Zadolžnice je kupila tvrdka na prvi narodni banki v Detroitu. Odposlano so bile prejnjajo soboto in sled kaže, da so bile oddane v poštne pisarni kompanije. Takoj tukaj pa prične uganka. 17-letni mladenček, ki vodi delo v tej pisarni, izjavlja, da ni njegov podpis na potrdilu, da je sprejel zavoj. Bil je sam v pisarni, ko je bil oddan zavoj.

Poštni nadzornik James E. Stuart je vposli vse svoje ljudi, da izsledijo, kje so zadolžnice. Njegovi ljudje so dognali, da so bile zadolžnice odposlane iz Detroita.

Knjižke na pošti v South Bendu izkazujejo, da je kompanija sprejela pet registrovanih pošiljatev dne 4. januarja in da je med temi bil tudi zavoj z zadolžnicami. Detroitška banka je s pisarnom in brzojavko obvestila kompanijo, da je odpotala zadolžnice. Ko so pogrešili zadolžnice, so pričeli iskati druge štiri pošiljateve. Podpis, o katerem tudi mladenček v poštni pisarni trdi, da ni njegov, je zadnja sled, ki jo imajo oblastveni organi o izginotih zadolžnicah.

KRIVDA JE NA STRANI PODJETNIKOV.

Washington, D. C. — Vsedstavke pristaniščnih delavcev in mornarjev na pristaniščnih ladjah v New Yorku počiva delo v pristanu. Če stavka ne bo kmalu izravnana, se lahko dogodi, da nastane pomanjkanje živil v mestu. Nekateri priporočajo, da se obrnejo na predsednika Wilsona, da pomaga razvozljati spor, uvažajo, da je njegov osebni vpliv na delavce tako velik, da se vrnejo na delo, dokler trajajo pogajanja.

Doprinešen je očitven dokaz, da vsa krivda za stavko zadene podjetnike, ki so trmoglavno odklonili vsako pogajanje in rešitev spora po vojnem delavskem odboru, v katerem sta obe stranki; podjetniki in delavci, enako zastopani. Tako govori brzojavka, ki je bila odpotala Edgu, guvernerju New Jerseyja. Basili M. Manly, predsednik vojnega delavskega odbora, izjavlja, da so bili delavci pri volji podvržati se razsodbi vojnega delavskega odbora, podjetniki so pa odklonili pogajanje in priznanje vojnega delavskega odbora.

Delavci zahtevajo osemurni delavnik in podjetniki izjavljajo, da ga nikdar ne dovolijo.

BUSH POSTANE KONKURENT MESARJEV.

St. Louis, Mo. — Avgust A. Bush, znani pivovar, naznanja, da je organiziral novo družbo, ki bo izvažala mesarsko orbrt. Kompanija bo inkomporirana z \$1,000,000. Velik del pivovarne spremene v klavnico, v kateri bodo klali prašiče.

